

Hvam
Hvamsvegen 696
2165 Hvam
Telefon + 47 63 94 45 30
Org.nr. NO 969 884 275 MVA
E-post: ost@nlr.no
Web: www.nlrost.no
Faktura: faktura.ost@nlr.no
Bank: 1080.36.19552

RAPPORT

Miljørådgiving i nedre del av Rømua

Hvam, 15. mars 2016

Bakgrunn for prosjektet

Rømua har et nedslagsfelt på 211 km², hovedsakelig i Sørum og Ullensaker kommuner, men også litt i Nes og Eidsvoll. Ca. 40 % av nedslagsfeltet er dyrka mark. Vannkvaliteten i Rømua er dårlig/ svært dårlig med tanke på næringssalter og partikler.

Det er jobbet med miljøtiltak langs Rømua tidligere, godt beskrevet i rapporten «Miljø- og kulturlandskapstiltak i Rømua» av Turid Rikheim, Utmarksavdelingen for Østfold og Akershus.

Norsk Landbruksrådgiving Øst har gjennomført et rådgivingsprosjekt «Miljøråd i Rømua» for bønder i nedre del av Rømua. Prosjektet er utført på oppdrag fra vannområde Øyeren.

Formål med prosjektet:

Målet er å bedre vannkvaliteten i Rømua.

Det skal gjennomføres konkret miljørådgiving for bønder i Rømuas nedbørfelt. Rådgivningen skal være gratis og frivillig. Prosjektet skal bidra til å skape positive holdninger til miljøarbeid, og øke interessen for å gjennomføre miljøtiltak.

Innhold i miljøråd:

- Individuell tilpasning til Regionalt miljøprogram i landbruket
- Synliggjøre mulighet for kostnadseffektive miljøtiltak
- Lage konkrete planer for miljøtiltak (SMIL-søknader) på gårdene
- Diskutere behov for dreneringstiltak
- Avdekke mulighet for felles miljøtiltak
- Ha fokus på miljøvennlig gjødslingspraksis på gårdene

Gjennomføring

Med på miljøråd fra Norsk Landbruksrådgiving Øst var:

Jan Stabbetorp – rådgiver NLR Øst

Anna Katarina Berg – rådgiver NLR Øst

Terje Fossen Hellesjø – Agrotekniker og bonde i Sørum, tidligere leder Sørum Bondelag

Even Mangerud – Agrotekniker, bonde i Sørum

Det ble avholdt et oppstartmøte hos Tor Aalgaard 16. juni, og et planleggingsmøte på Rådhuset 29. juni. Formålet var å se på miljøutfordringer langs nedre del av Rømua, og diskutere hvordan rådgivingsprosjektet skulle legges opp.

Det var enighet om et rådgivingsprosjekt som besto av 3 deler; grupperådgiving, individuelle råd til miljøtiltak og et oppsummeringsmøte til slutt.

1. Gruppevise miljøråd

Landbrukskontoret i Sørum markedsførte tilbudet gjennom «Landbruksnytt». Terje Fossen-Hellesjø var lokallagsleder i Sørum Bondelag og lokalkjent i området. Terje delte inn brukerne i 5 grupper etter geografi (hvilken del av Rømua de har avrenning til) gården lå. Han tok kontakt pr. telefon med alle brukerne. Landbruksrådgivinga mottok kontaktinfo, og sendte e-post og SMS til brukerne.

Alle rådgiverne deltok på første grupperåd, ellers var det 2 rådgivere deltok på hver gruppesamling. På grupperådene diskuterte vi aktuelle miljøtiltak på gården. Ved en befaring på jordene så vi på hva som kunne gjøres, og om det var aktuelle fellesprosjekter med nabo.

Grupperådene ble avsluttet med servering av pizza, litt å drikke pluss kaffe inne hos verten. Serveringa bidro til at deltagerne fikk en positiv opplevelse. Det var en meget god tone på samlingene, og vi fikk i gang gode diskusjoner om ulike tiltak.

Varighet for grupperåd var ca. 3 t. Grupperåda ble fordelt på rådgiverne.

Bæreg/Merli	mandag 26/10 kl 15 - 18 hos Pål Evensen (ALLE) – 7 bønder deltok lørdag 31/10 kl 10 -13 hos Henning/Hans Jacob Dahl (JAN + TERJE) – 7 bønder deltok
Såkroken/Egner	
Direkte til Rømua, Sørum	tirsdag 27/10 kl 15 - 18 hos Joar Mikkelsen (TERJE+ANNA) – 2 bønder deltok

---

Norum/Nordli	torsdag 29/10 kl 15 - 18 hos Kristen Svarstad (EVEN + JAN) – 6 bønder deltok
Sagen/Mjønerud	torsdag 29/10 kl. 10 -13 hos Ivar Tveit (TERJE + EVEN) – 7 bønder deltok

1. Individuell rådgiving

Det ble vektlagt å få til konkrete planer for miljøtiltak på gården, spesielt SMIL-planer for hydrotekniske tiltak.

Individuell rådgiving ble gjennomført på 11 gårdsbruk. Dette har resultert i 11 SMIL-planer med over 30 tiltak for utbedring av hydrotekniske anlegg. I tillegg er det utarbeidet 7 planer for systematisk grøfting. Brukerne har satt pris på god hjelp til å gjennomføre gode miljøtiltak.

Følgende var inkludert i miljørådet til gårdbruker:

- Individuell tilpasning til RMP (jordarbeidingsrutiner, vegetasjonssoner mm)
- Vurdering av mulighet for å søke SMIL-midler
- Lage planer for SMIL-tiltak
- Fokus på miljøvennlig gjødselhåndtering (lagring og spredning)
- Mulige tiltak ved punktkilder

2. Oppsummeringsmøte 26. januar

Møtet ble holdt på Bjørkesalen i samarbeid med Landbrukskontoret og Sørums Bondelag

Hele 40 bønder var med på møtet. Det var god diskusjon på møtet. Området langs Rømua er et flott område for friluftsliv. Med litt tilrettelgging kan Rømua bli ei flott elv for padling. Det er også mange kulturminner langs elva. Dermed er det mange ulike brukerinteresser knyttet til Rømua.

Program: Åpning v/Torunn Hoel og Kristian Moseby

Slik var det i Rømua før vannklosettet kom i bruk og jordene ble planert

v/ rep. for historielaget Trygve Sæther

Erfaringer fra miljøråd i Rømua: Hydroteknikk, vegetasjonssoner, grasdekte vannveier, kantsoner, SMIL-planer v/Terje Fossen-Hellesjø

Miljøvennlig Jordarbeiding som gir god avling v/Even Mangerud

Miljøutfordringer på leiejord / Jan Stabbetorp

Mål for miljøarbeidet i Rømua. Veien videre v/Kristian Moseby

Kan Rømua på nytt bli et fint sted for friluftsliv?

Litt om muligheter for tursti, kulturminner, bading, padling, fiske, krepsing, skigåing, skøyter m.m. langs Rømua v/Turid Rikheim

---

Erfaringer fra rådgivningsprosjektet

Hydrotekniske anlegg:

Inntrykket etter gårdsbesøkene er at tilstanden på de besøkte gårdsbrukene er god. Sammenlignet med andre steder på Romerike er det i dette området gjort en betydelig innsats for å redusere avrenning. Det er satt ned mange kummer for å kontrollere overflatevann, men noen av de mangler vedlikehold. Antakeligvis er de gjennomførte tiltakene ett resultat av målrettet arbeid som er gjort tidligere. Det er fortsatt stort behov for vedlikehold og oppgradering av mange hydrotekniske anlegg. Grupperåd har vært gjennomført hos bønder som sjøl eier og driver areal. Vi har inntrykk av at utfordringene med hydrotekniske anlegg ofte er større der jorda er bortleid.

Utnytting av RMP:

Tilskudd til ingen/utsatt jordarbeiding utnyttes i ganske stor grad. Viktig at det opprettholdes et tilskudd i klasse 2 siden denne klassen utgjør en vesentlig del av arealene.

Fangvekster er lite benyttet i området. Det er anlagt få vegetasjonssoner mot vassdrag, og få grasdekte vannveier. En bruker har sådd betydelige areal med direktesådd høstkorn, mens de øvrige praktiserer mest pløying til høstkorn. Det er lite høstkornareal denne høsten på grunn av mye nedbør i september.

Gjødslingsplan:

Gårdbrukerne har fornuftige gjødslingsplaner. Husdyrgjødsel brukes på en god måte. Fosforgjødslinga er vesentlig redusert sammenlignet med 20 år tilbake. Vi mener det er liten miljøgevinst å hente på endret gjødsling uten at det går vesentlig utover bøndernes avling og inntekt.

De vassdragsnære områdene

Mange steder står oreskogen stor og tett ned til Rømua. Trær velter uti elva, skaper ny erosjon og ødelegger for ferdsel på elva både sommer og vinter.

Et godt miljøtiltak vil være aktiv skjøtsel av lauvkog ned mot elvekanten. Store trær må hogges før de velter uti elva. Trær som har rast uti bør fjernes. Lauvskogen bør være så glissen at det blir gras og anen bunnvegetasjon som binder jorda. Noe busker og trær må stå igjen, det binder også jorda. Skjøtsel av skogen langs elvekanten bør gjentas med få års mellomrom. Det er mange grunneiere som har relativt korte elvestrekninger. Et organisert samarbeid mellom grunneierne vil gjøre skjøtselen vesentlig enklere og billigere.

Med beiteareal langs elva blir elvekanten grasbundet, og mindre utsatt for erosjon. Mesteparten av Rømua har svært lite fall, og liten vannhastighet.

Våre anbefalte tiltak i prioritert rekkefølge:

Vi mener de viktigste landbrukstiltak en kan gjøre for å bedre vannkvaliteten i Rømua er å gjøre tiltak på de vassdragsnære arealene.

- Vi ser mange steder utrasing av jordmasser fra ustabil bekkekant, kanskje større problem i sidebekkene enn i hovedvassdraget (lite fall og lav vannhastighet i Rømua). Utretting, steinsetting og terskler vil kunne redusere graving i sidebekkene. SMIL-midler bør brukes til dette.
- Det er viktig fortsatt å fokusere på jordarbeidingsystemer. Det er spesielt viktig at drågene ikke jordarbeides om høsten.
- Noen steder er det betydelig erosjon i forbindelse med grøfteutløp. Det er viktig med godt vedlikehold og utbedring av grøfteutløpa.
- Det bør i større grad etableres vegetasjonssoner mot bekker og elv.
- Det er manglende skjøtsel av vegetasjonssonen ned mot bekkekant og elvekant. Trær faller ut i bekkeløpet og tar med seg jord. Skjøtsel av kantvegetasjonen bør gjennomføres som et samarbeidstiltak mellom mange grunneiere.

Veien videre

Grupperådgivning i nært samarbeid med lokalt bondelag er en god og effektiv måte for å sette fokus på miljøtiltak. Terje har fulgt opp gårdbrukerne og utarbeidet gode søknader for miljøtiltak som nå skal gjennomføres. Sørums Bondelag med Terje i spissen har bidratt svært positivt i prosjektet. I framtidige prosjekt er engasjement fra lokalt bondelag en viktig suksessfaktor.

Miljøarbeid betyr holdningsendringer, og felles opplevelser med kolleger gir stor effekt på holdninger. Vi vil anbefale at metoden videreføres i resten av Rømuas nedslagsfelt. Dersom en ønsker å redusere avrenning av næringsstoff og partikler, bør det være sterkere fokus på de vassdragsnære områdene, og tiltak i bekkeløp og kantsoner enn det som har vært til nå.

Hvam 15. mars 2016

Jan Stabbetorp

Norsk Landbruksrådgiving Øst

(Ny sammenslått organisasjon hvor Romerike Landbruksrådgiving inngår)